

Obe diñat nikexi
berorixe egitea.

Agur, nere Donosti,
igan bizi naun ain pozki!

Gaztelu

APAR ZURITAN

I

GOIZ GORRI

*«Itxaso a dizdiz dago
ortzipeko mugaraiño...»*

Arrantzalea naiz gazte,
ur gaiñean arraunlari:
deika nagokio zoli
maite detan kresalari.

Goiz kanpaia dardartzean
irten oi naiz ur-zelaira,
arat-onat dantzaturik
ordu luzez nere naira.

Nereak xamur oian utziz
barne pozak goiz narabil:
etxe, sendi ta laztanen
gogamena ozka bipil.

Baiña, egun argi izanik,
eder zait kiau-txioa,
eta uraren magalean
daurkit poz-irri gozoa.

Aurrean ditut kai ta itxaso,
izar antzo deiez biak...
Noan, sar nadin ontzian,
aizeturik txit biriak.

Bateltxo nere ontzia
lirain, irristakor, mea,
beti dabilkit labainka;
dirudi neskatx arroska.

Zingil, zurezko dan arren,
ezta iñoiz galtzeko bildur,
naiz ekaitzez jasan bear
aize, kaskabar ta elur.

Batel, ene neskatx xume!,
ekan eskua legunki;
ur-osiñaren ixilla
bear diñagu gaur aurki.

Arraun, arraun!, akit eder.
Joan bear degu urruti,
osertzaren mugaraiño,
arago ametsez beti.

Illuntzean, bear bada,
dorreko ezkil astuna
gure galtzearen berri
ematen dabilke illuna.

Ez! Ut, gogapen zurbillak!
I ta ni, ontzi xumea,
illezkor gaitun; bioa
olako gogai etzea.

Ba-goaz ur gaiñez txairo;
ur, zeru, txori, eguzki...
Atozte guri, lamiak,
ta zorazi gu sorginki.

Bil gaitzazute itzalez
goiz gorriaren miesan,
amets zurizko ibilgoa
dantza dezagun ez-titan.

Boga ezker!... Boga eskui!...
Beso zirkin ariñean,
itxas-griñak eragiñik
oldar-neurri bat-barean.

II

BITSEAN OIU

*«Itxaso - bare, zelai urdiña,
muga biribil, belar-berdiña.»
Lizardi*

Itxas erraldoi, Kantuari zangar,
asaba zarren garatzez leiar,
emaitz joritan dirdaitsua!...
Ire zintzurra sarri dakuste
gazte lerdanak txarkeriz bete:
irri ordaiñez, uko itsua.

Ez dek maitezko itzik neretzat?
Its eta mutu, susmoa daukat
aizela guztiz biotz-oker.
Baiña sabela dek igalitsu,
ta ire bularrez nabil auzartsu.
Gaur ez akit, ez, izan muker!

Apar-itzezko solas goxoan
irekin gura nukek gaurkoan
ordu-loreak emen oitu.
Ba-dakusat, bai: ire barrena
beti kez karen lerkoi urrena,
ezkutu beltzen min-gordaillu.

Ai!, giza-muiña bezin errea,
su ta sista, al dek irea?
Lurrean maiztan jardun gaituk
ari ozkada, oni sastatu...
Otz-erraietan aldi orotsu
arrai-ezpata bezelatsuk?

Parka idak gaurkoz: nik ere, txepel,
amuzkiz izor beruna txerbel
egotzi diat ire usara.
Ez al dek oben? Zor zaion bizi
gabe, gaizkin uts, arraia utzi?
Jaunak zaik utzi giz-naiara.

Ez dek gerizik eguzki-ziztat,
ez dek tximelet leunik egazkaz,
ezta lorerik, ez zugaitzik...
Ta, alaz, amets-ler ago, agiriz,
apar bitxitan irakin irriz,
poz-izar nun-nai ugaldurik.

Gogai-atalok ulduz, biguiña,
atrapa ditut zazpi burbiña;
durdoiak ere or dabilta...
Txelba ta sabi, takart ta txilo,
mordoka eror zaizkit atxilo,
pozturik neri muin zikoitza.

Ikus barnean, begi-txatxua,
zomorro txiki, arrai larua,
leiar ez-titan dager txairu.
Itxas, itxaso!, ik bai sabela
emaitz ederrez astun dekala!
Bete zak beingoz ene amu.

Ezker ta eskui, melar-gupera,
zapartari txoil, inguma antzera,
geldirik iñoiz ere ez-tira.

Iñoren izu? Bada, bai, emen
aundi ta kaxkar, sorkari garden,
elkar arteko txera-bira.

Dardarka datoz amu ertzean,
burnia dindil zintzur mintzean.
Arnasa diet atzez aitu.
Arrai lerdenak! Neke zait oso
zuek iltzea; baiña ortako
Jaunak zinduzten sorreratu.

Goiak zearka doaz bi kaio,
pozaren mende eñik txirrio:
zelai ezean soil ez nago...
Arrai ta txori ba-det lagunik,
biotza neri aratz jarririk.
Laiño zuriak urrunago...

III

ARRATS EURI

*«Odei-pill arreak
dira agertu;
aize-putz biurrak
ura zimurtu.»*

Guda zelai degu ludi ataka.
Kopeta eman zoriari zalu,
ortantxe bai datza bizi-etzutu:
garaipena lortu etsai-jazarka.

Ur-ibai egian aize errota:
iparra ari zaio egal txistuka,
furunda gorrian jolas biraka,
ari beso zaiñak eratsi naita.

Uste ezik, neri be, liskarra zait sor:
lasai nengola lan arazoturik,

goi-be ixil indarrak gibel mindurik,
zirimol zakarra zait gaiñez etor.

Dantzari dabilkit batel gaxua.
Aizea len bigun, orain doillorto;
odeiak amilduz, goitik ur-tanto:
ikaraz asi zait itxas mamua.

Oi, itxas, ur-zelai!, ez akit trabail.
Xumea nauk-eta, erruki nitaz;
enazak xeatu sumin-txibitaz;
etzaidak ez, arren, ontzia zarpail.

Ez dit entzun, noski. Goia beltz, zurbil;
illun nasia txit; ez dakust ezer.
Aize, txingor, euri, erauntsia ler...
Erio gordin aize-txistuan dabil.

Izutzeko naiko, ez ote gero?
Aserre dagerkit ur-bidutzia,
bekoz-gain jarri du gezal guztia,
aldi txarrez bezain setati, ero.

Lendik ere, ainbat ontzi ustetsu
zokora zituzten ur-mendi auek;
gaur neri batela eramai batek
ebats dezaidake izugarritsu.

Ur-bitsak, zakarki, jotzen aurretik.
Oi, bein! Txerren dantza dagit ontziak:
atze-albo jo du uin biurriak,
erdi-zartatua larri utzirik.

Uraren barneko irakin miña!
Ekaitz aserretik iges naiean
lemari gaxoa nabil bitsean.
Nork leukaken zori obez osiña!

Kantauri erraldoi!, gura al dek ordain?
Mariñel, gudari, gizon kementsu,

emen, beñola, ainbat ituan lertu.
Berdin egin nai dek nerekin orain?

Ezpal zait arrauna, ekin latzean.
Olatuak, mendi eskergea iduri,
ur-gilbor gain naute jaso-erazi,
osin-muiña agertuz irakiflean.

Furundak irutan ein dit birea:
urak gainez, azpiz, saiets -egalka,
zoro astinduz, or entzun karraska:
printzatu dit oso batel maitea.

Arraun, tosta, tresna, ontzi erdia,
zabal uretan. Ni ere uger azkar...
Enda odol latzak damakit indar.
Oi, zirimol!, kendu nai didak bizia?

Barnera naiz goi-min, ezur larritan.
Garrasi egin det, biotza tinko:
«Oi, Jaun! Oroena Zu zera Jainko!
Begira nazazu ekaitz-jas ontan».

Dema det izukor mundu-bizia.
Biotza ler-zori, eskuak ermo,
dixoidan, sukarrri antzera sendo,
itzalgaitza degun argi-zuzia.

Olari iosirik, anrsika, nago...
Illunak oindiño atxilo naute.
Dizdiz zirrada urrun? Ontzia ote?
Galzorian, Jainko!, Zuri batago.

Aitza jo du oiñak, Nun ote nabil?
Ertzera nau, noski, urak dantzaka...
Uin zakar artetik ertun igeska,
ormazar mail gora igo naiz gurbil.

Lurrean naiz, itxas zintzurrez azke.
Kemenak ordaiña, atsedan sari.

Merezia duna eiñik soiñari,
belar muskerrean etzan naiz luze.

Izaro! Izaro! Iri millesker,
bizi nauk otaindik. Babes emea!
Ondakiña bai'nintz, ar nazak maitea.
Ur!, ire marradak or azpian ler!

IV

BEGI LAUSO

*«Zergatik, zergatik
det negar egingo?
Zerua izar dago
itxaso aldetik.»*

Itxaso, itxaso,
ene anai gaizto!
Bost egunez euki
nauk, ai!, begi lauso.

Ire sumiñetik iges egitean,
idoro ninduten Izaro gainean.
Aritz-abar antzo, aul ta zatitua,
eraman ninduten zapian bildua.

Gero, ordu luzeak ein ditut etzanik,
osakai ontzia auzo nuelarik.
Erio dardara ito nun antzian,
auntzak izua lez oian ixillian.

Negarrak zitun, ai!, naigabez nireak,
aurtxo ta errazte mende oiñazeak...
Sagasti gaztea, ekaitzak jotean,
aurkitu oi dan lez era zurbillean.

Sendatu-alaxe auzpez jarri nintzan
eman-itza beterik goiko baselizan;

ekaitz-erasoan itzali izarra
an berriz agertu zitzaidan edarra.

Kantauri soiñutsu, ezkutuz betea,
itxaro-argiz ta gogaiez jantzia:
lamiñ ortozak or dabilzkik dantzari
gure Mari beltza dutela aurrelari.

Gaizkiñ aizela? Ez aut, alere, etsai.
Gaixo-orduetan i indudan amesgai:
ire marmar-otsa, iskanbil oztiña,
deiez neukan, neskatx iduri, biguiña.

Doillorra dirudik, barne loi: egia!
Zangar aiz, alere; ederrez aundia.
Gaur be ni, adikor, ur-ertzean naukak,
goretsirik ire lengoko zurrunkak.

Zer dion artezki samiñak ez yakik.
Alare, ik egiña, parkatzen diat nik.
Amets dek erraia, emakor, joria:
euskaldunak beuka iregan ogia.

Kantuari itxaso!
Ar zak begi-lauso
eskeintzen diatan
otoizketa bero!

Aita Onaindia

AZKENENGO BIDEAN

Azkenengo bidean
jokatzez billari,
azkenengo bidean

itzala gidari,
azkenengo bidean
abotsaren larri.

Gogo illetari,
gelditutako orduetan
egunak jarraiki.
Azkenengo bidean
zenbait salatari,
azkenengo bidean...
itzaren libertadea
gizonen eskari.

Otsalar

ESKU UTSIK SORTUAK

Esku utsik sortuak
bizien errira,
errukarri dabilta
munduz jira-bira;
beste batzun mendean
oiek gose dira.
Justutasunik iñun
eztago begira.

Apalki eskatzearren
berentzat ogia
zigortzat izan zuen
gaizkille burnia.
Menderatuerei zaie
nabari, zauria,
ago ixilla..., baña,
barnean egia.